

Speck Gyula¹

Asylwende - Fordulat a német menekültügyi politikában²

Vezetői összefoglaló

- 2023-ra menekültügyi fordulat következett be Németországban. A szövetségi kormány olyan reformálláspontot képvisel uniós szinten, amelyet a Merkel-korszakban a jelenlegi baloldali kormánypártok erősen elleneztek.
- 2022-ben a Németországban benyújtott menedékkérelmek száma rohamosan megnőtt, 2023-ra további növekedés várható.
- A menedékkérők ellátása, integrálása súlyos anyagi terhet rótt a tartományokra és településekre, amelyek a már egyébként is költségvetési gondokkal küzdő szövetségi kormányhoz fordultak.
- A fokozódó európai és hazai nyomásra, Berlin kénytelen volt feladni bizonyos humanitárius szempontokat a júniusban elfogadott uniós menekültügyi reformjavaslatban, Ugyanakkor az EU-n kívülről érkező reguláris migrációt elősegítő intézkedések továbbra is terítéken vannak.

Németországban úgy tűnik, hogy „fordulat” nem csak a külpolitikában (*Zeitenwende*), hanem a menekültügyi politikában (*Asylwende*) is bekövetkezik. Az Európai Unió Tanácsa által június elején elfogadott európai menekültügyi reformjavaslat tető alá hozásában nem kevés szerepe volt a német menekültügyi politikában bekövetkezett fordulatnak. A szociáldemokrata párti Nancy Faeser szövetségi belügyminiszter 2023 április végén bemutatott, az EU menekültügyi rendszerének reformját célzó terv sarokköve volt, hogy a menekültügyi eljárásokat, ideértve a menekültek azonosítását és regisztrációját, az EU külső határain folytassák. A szövetségi kormány emellett a harmadik országokban történő menekültbírálás lehetőségeit is vizsgálni kezdte.³

Faeser kezdeményezése egyértelmű fordulatot jelez a német migrációs politikában, mivel korábban elképzelhetetlen lett volna, hogy az SPD és a Zöldek felől támogatást nyert volna. Érdeemes megjegyezni, hogy Faeserhez hasonlóan 2018-ban a negyedik Merkel-kormány belügyminisztere, Horst Seehofer 63 pontos tervet nyújtott be, amelynek célja volt, hogy csökkentse a Németországba érkező menekültek számát az EU külső határának megerősítésével és az osztrák-német határon felállítandó tranzitközpontokkal. A terv annak idején heves kritikákat kapott a Zöldektől és a szociáldemokrata koalíciós párttól, valamint Ausztria és Olaszország sem támogatta.⁴

Növekvő feszültségek a német menekültügyben

Németországban 2023-ra az orosz-ukrán háború mellett a menekültügy vált az egyik fő megoldandó kérdéssé. A 2021 végén kormányra kerülő jelzőlámpa-koalíció szerződése szakítani kívánt Horst Seehofer politikájával, a szerződés egyértelműen bevándorlóországgént határozta meg Németországot és egy humanitárius szempontokat szem előtt tartó politikát hirdetett meg. A

¹ Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Nemzetközi Kapcsolatok és Diplomácia Tanszék.

² Az elemzés a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott, OTKA K-21 K138160 azonosítószámú „Egy lehetséges európai nagystratégia határai - az illegális migráció mint indikátor” című projekt keretében készült.

³ Faeser kündigt deutsche Initiative für Asylverfahren an EU-Außengrenzen an. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/nancy-faeser-spd-kuendigt-deutsche-initiative-fuer-asylverfahren-an-eu-aussengrenzen-an-a-73db8001-583f-41fd-ae73-227fb2d9331b> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

⁴ Seehofer nimmt Koalitionseinigung nicht in Masterplan auf. <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2018-07/migration-horst-seehofer-asylpolitik-obergrenze-fluechtlinge> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

szereződés leszögezte, hogy a menekültek befogadásában a felelősségnek igazságosan kell megoszlania a tagállamok között, valamint, hogy meg kell szüntetni az EU külső határaitra nehezedő nyomást. Ugyanakkor a koalíciós szerződés már tartalmazta a kormány jelenlegi irányelvét, miszerint az irreguláris migrációt csökkenteni kell, a reguláris migrációt pedig elő kell segíteni.⁵ A menekülteket támogatta a kormány 2022 decemberben jóváhagyott tartózkodásjogi lehetőséget biztosító törvénye is, melynek értelmében közel 136 000, öt éve Németországban tartózkodó, de nem büntetett személy 18 hónapos tartózkodási jogot kapott. A türelmi időszak alatt ezen személyek lehetőséget kapnak a német nyelv elsajátítására, érvényes személyi okmány megszerzésére is keresési tevékenység bizonyítására, annak érdekében, hogy hosszú távú tartózkodási engedélyt kapjanak.⁶

A Németországba irányuló menekültek száma 2016 óta folyamatosan csökkent igen nagy részben az EU-Törökország megállapodás, majd a koronavírus-járvány alatti lezárások miatt. A menedékkérelmek száma azonban 2022-ben radikálisan megnőtt. A Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal adatai szerint míg 2020-ban 122 170, 2021-ben 190 816 menedékkérelmet nyújtotta be, addig 2022-ben ez a szám 244 132-re emelkedett. 2023 első negyedévében a benyújtott menedékkérelmek száma elérte a 110 516-ot, amely az előző év ugyanezen időszakához képest 78,4 %-os emelkedést jelent. Összehasonlításképpen: a menekültválság tetőpontján 2016-ban 745 545 menedékkérelmet nyújtottak be.⁷ A menedékkérelmek nagyrészt Észak-Rajna-Vesztfáliában (21%), Bajorországban (15,5%) és Baden-Württembergben (13%) nyújtották be.⁸ A legtöbb menekült 2022-ben Szíriából, Afganisztánból, Törökországból, Irakból, Iránból és Georgiából érkezett.⁹ A Hivatal 2022. és 2023. évi adatai nem tartalmazzák az ukrajnai menekülteket. A szövetségi nyilvántartás 2023 júniusáig 1 069 729 fő ukrajnai háborús menekültet regisztrált.¹⁰ A tartományok és a CDU/CSU pártok attól tartanak, hogy a menedékkérelmek számának rohamos növekedése a 2015-2016-oshoz hasonló menekültválságot fog előidézni.¹¹

A növekvő menekülthullám 2023 elejére egyre nagyobb nyomás alá helyezte a német menekültügyi rendszert. Humanitárius okokból Faeser elutasította az ukrajnai menekültek számának és az anyagi kiadások korlátozását. A menekültek elhelyezésére, ellátására azonban nem voltak felkészülve a tartományok és települések, amelyek több forrás követeltek a szövetségi kormánytól. Februárban Faeser menekültügyi csúcsot hívott össze a tartományok és települések vezetőivel, azonban többletforrások biztosításáról szóló megegyezés hiányában elhalasztották. A belügyminiszter arra hivatkozott, hogy a szövetségi állam már 2022-ben 3,5 milliárd eurót biztosított a tartományoknak, 2023-ban pedig további 2,75 milliárd euró támogatást terveztek be.¹² A tartományok és települések nem hagytak fel követeléseikkel: költségtérítést követeltek a menekültek

⁵ Mehr Fortschritt Wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit. Koalitionsvertrag zwischen SPD, Bündnis 90/Die Grünen und FDP. https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Koalitionsvertrag/Koalitionsvertrag_2021-2025.pdf (Letöltve: 2023. 06. 25.) 138-140.

⁶ Mehr Chancen für gut integrierte Geflüchtete. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/erstes-migrationspaket-2059774> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

⁷ Asylanträge in Deutschland. <https://www.bpb.de/themen/migration-integration/zahlen-zu-asy/265708/asylantraege-in-deutschland/#node-content-title-3> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

⁸ Erstverteilung der Asylsuchenden (EASY). <https://www.bamf.de/DE/Themen/AsylFluechtlingsschutz/AblaufAsylverfahrens/Erstverteilung/erstverteilung-node.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

⁹ Demografie von Asylsuchenden in Deutschland. <https://www.bpb.de/themen/migration-integration/zahlen-zu-asy/265710/demografie-von-asylsuchenden-in-deutschland/> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹⁰ Flüchtlinge aus der Ukraine. <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asy/ukrainische-fluechtlinge.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹¹ Eine Milliarde Euro vom Bund, doch viele offene Fragen. <https://www.deutschlandfunk.de/fluechtlingsgipfel-bund-laender-kommunen-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹² Mehr Kooperation - kein neues Geld. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/fluechtlingsgipfel-faeser-107.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

ellátására költött fejenkénti kiadások (havi 670 euróról 1000 euróra) és az integráció (például német nyelvoktatás) költségeinek növelésére.¹³ Christian Lindner szövetségi pénzügyminiszter azonban felhívta rá a figyelmet, hogy a szövetségi források korlátozottak.¹⁴ Egy áprilisban adott interjújában arra hivatkozott, hogy a német állam már eddig is erős anyagi támogatást adott a tartományoknak az ukrajnai menekültek elhelyezésére, amely egyébként hagyományosan a tartományok hatáskörébe tartozik. Lindner szerint a szövetségi háztartást jelentősen megterhelik a honvédelmi kiadások, Ukrajna támogatása és az energiaellátás átalakítása, míg a tartományok többséggel rendelkeznek, ezért épp, hogy a tartományoknak kellene támogatnia a szövetségi államot.¹⁵ A pénzügyminisztérium adatai szerint a szövetségi állam 2022-ben közel 30 milliárd eurót költött menekültügyre, 2023-ban ez 26,65 milliárd euró lesz, ugyanakkor a szövetségi államadósság is egyre növekszik.¹⁶ A tartományi belügyminiszterek azonban egyhangúan állították, hogy a menedékkérelmek növekedésével párhuzamosan a szövetségi támogatások épp ellenkezőleg, csökkentek az elmúlt években.¹⁷

A tartományi vezetők nem csak az anyagi támogatások növelését követelték, hanem hogy a szövetségi állam lépjen fel az EU külső határainál történő szigorúbb ellenőrzés érdekében. Markus Söder bajor miniszterelnök a biztonságosnak minősített származási országok listáját is ki akarta bővíteni. Berlin reformjavaslata részben reflektált ezen követelésekre. A szövetségi migrációügyi különmegbízott, Joachim Stamp Georgiával és Moldovával való migrációs partnerségek megkötését javasolta, továbbá, hogy ezen országokat biztonságos származási országnak minősítsék.¹⁸ A biztonságos származási országok listájának kibővítését a Zöldek azonban az emberi jogi helyzetre és humanitárius okokra hivatkozva eddig nem támogatták: 2019-ben a Szövetségi Tanácsban blokkolták egy törvénytervezet elfogadását, amely Tunéziának, Marokkónak, Algériának és Georgiának ilyen státuszt biztosított volna.¹⁹

A májusi menekültügyi csúcs sikerei és kudarcai

A tartományi és szövetségi ellentét feloldására a szövetségi kormány májusban újabb menekültügyi csúcstalálkozót hívott össze a települési és tartományi képviselők részvételével. Az esemény jelentőségét mutatta, hogy a tartományi és települési vezetőkkel ezúttal Scholz kancellár tárgyalta. A csúcstalálkozón a szövetségi kormány 2023-ra további egy milliárd eurónyi támogatásról biztosította a tartományokat a menekültek ellátására. Az összeg elosztásáról azonban novemberben egy munkacsoportnak kell döntenie. A Német Városok és Települések Szövetségének vezetője, Gerd Landsberg szerint a novemberi döntés túl késő lesz. Az anyagi támogatásokról szóló döntést csalódásként értékelték a települési és tartományi vezetők, szerintük a problémák megoldását elnapolták. Hessen tartomány kereszténydemokrata miniszterelnöke, Boris Rhein kiemelte, hogy menekültválság megoldásának kulcsa a szövetségi államnál van, ameddig ezt nem tudja használni, addig részt kell vállalnia a tartományok és települések költségeinek viselésében. Ezenfelül az AfD

¹³ Länder werfen Bund falsche Rechnung vor. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/fluechtlingstreffen-papier-laender-kosten-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹⁴ Faeser lehnt Obergrenze für Ukraine-Flüchtlinge ab. <https://www.welt.de/politik/deutschland/article243920801/Nancy-Faeser-Innenministerin-lehnt-Obergrenze-fuer-Ukraine-Fluechtlinge-ab.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.); Faeser dämpft vor Flüchtlingsgipfel Erwartungen an den Bund. <https://www.welt.de/politik/deutschland/article243793285/Migration-Faeser-daempft-vor-Fluechtlingstreffen-Erwartungen-an-den-Bund.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹⁵ Bundesfinanzminister Christian Lindner im Interview mit der Rheinischen Post. <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Interviews/2023/2023-04-08-rheinische-post.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

¹⁶ Worum es beim Flüchtlingsgipfel geht. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/bund-laender-gefluechtete-102.html> (Letöltve: 2023. 06. 26.)

¹⁷ Länder werfen Bund falsche Rechnung vor. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/fluechtlingstreffen-papier-laender-kosten-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 26.)

¹⁸ A német szabályozás szerint egy biztonságos származási országból származó menedékkérők kérelmét indoklás nélkül el lehet utasítani. Jelenleg ilyen ország Albánia, Bosznia-Hercegovina, Ghána, Koszovó, Észak-Macedónia, Montenegró, Szenegál és Szerbia.

¹⁹ Worum es beim Flüchtlingsgipfel geht. i. m.

kiemelte, hogy „még több pénz még több menekültért nem fogja megoldani a menekültválságot, inkább meghosszabbítja”.²⁰

A szövetségi kormány irreguláris migráció korlátozását célzó nyilatkozatát azonban a szereplők pozitívan értékelték. A kormány és tartományok megegyeztek abban, hogy a kitoloncolások hatékonyabbá tétele érdekében a kiutazási őrizet²¹ maximális időtartamát 10 napról 28 napra meghosszabbítják. Továbbá azon egyéneket, akiket kitoloncoltak származási országukba, de többször együtt nem működő magatartást tanúsítottak a hatóságokkal szemben (például hamis információt adtak meg állampolgárságukról), kiutazási őrizetbe lehet helyezni. A csúcson ezenkívül döntés született a rendőrség hatáskörének kibővítéséről és a kitoloncolási gyakorlat szigorításáról, továbbá, hogy Moldovát és Georgiát biztonságos országgá kell nyilvánítani. A kormány ígéretet tett arra, hogy előmozdítja a harmadik országokkal kötendő migrációs megállapodások megkötését, ezek célja, hogy az elutasított menedékkérőket visszafogadják származási országaik.²²

A Zöldek szerint a szigorító intézkedések korlátozzák a menedékjogot, mint alapvető jogot. A párt vezetője, Omid Nouripour szerint szükség lenne a szövetségi pénzügyi támogatás növelésére, azonban kiemelte, hogy a tartományokra nehezedő terhet nem a menekültek növekvő száma, hanem a megoldandó feladatok időtartama okozza.²³

Félsiker az európaizációban

A tartományok és települések nyomására a szövetségi kormány a hazai folyamatokkal párhuzamosan a menekültügyi fordulat európaizációját, vagyis uniós szinten történő érvényesítését is kezdeményezte. Nancy Faeser már 2023 elejétől törekedett az EU külső határellenőrzését célzó uniós reform előmozdítására.

A 2015-2016-os menekültválságkor nyilvánvalóvá vált, hogy az Európai Unió menekültügyi rendszere reformra szorul. Az Európai Bizottság 2020 szeptemberében egy új migrációs paktum tervezetét mutatta be, amely egyrészt a menekültügyi eljárásokat kívánta hatékonyabbá tenni, másrészt javasolta, hogy válsághelyzetben a menekülteket a tagállamok egymást között, a rugalmas szolidaritás elvét követve osszák el, figyelembe véve a tagállamok kapacitását, továbbá, hogy az EU törekedjen nem uniós államokkal való partnerségekre a reguláris migráció elősegítésére. Az új migrációs paktumról azonban a tagállamok nem tudtak megállapodni.²⁴ Faeser az erősödő migrációs nyomás közepette „történelmi” lehetőséget látott, hogy előmozdítsa a megrekedt uniós reformot. 2023 elejétől intenzív tárgyalásokat folytatott a svéd, olasz, francia, spanyol és belga belügyminiszterekkel, melynek célja volt, hogy egy EU-n belüli blokkot képezve egységes álláspontot alakítson ki.²⁵

A már bevezetőben említett, a Tanács által június 8-án elfogadott menekültügyi reformjavaslat értelmében a tagállamoknak lehetősége lenne a menedékkérelmeket előzetesen, már az EU külső határainál vagy kijelölt

²⁰ Kommunen kritisieren Ergebnisse des Flüchtlingsgipfels. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/kritik-an-ergebnissen-des-fluechtlingsgipfels-18884998.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

²¹ A jelenleg hatályos tartózkodási törvény (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet) szerint kiutazási őrizet kell fenntartani a tranzitzőnának minősülő repülőtéren vagy menekültszálláson. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet § 62b. https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/index.html (Letöltve: 2023. 06. 25.)

²² Kommunen kritisieren Ergebnisse des Flüchtlingsgipfels. i. m.; Flüchtlingsgipfel: Das sind die Ergebnisse. <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/fluechtlingsgipfel-bund-laender-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

²³ Kommunen kritisieren Ergebnisse des Flüchtlingsgipfels. i. m.

²⁴ New Pact on Migration and Asylum. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en (Letöltve: 2023. 06. 26.)

²⁵ Innenministerin drängt auf rasche Einigung – „Schengen-Raum sonst in großer Gefahr“. <https://www.rnd.de/politik/europaeische-asyreform-nancy-faeser-spd-draengt-auf-rasche-einigung-FB6IMYIFZNCYDNH27FRPKPCIPY.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

tranzitónakban elbírálnia. A legfeljebb 12 hétig tartó eljárás folyamán meg kell vizsgálni, hogy a menedékkérő biztonságos harmadik országból érkezik-e, valamint, hogy az azonosításra szolgáló dokumentumok eredetiek-e. Az eljárást csak azon országokból származó személyeknél kell lefolytatni, amelyek uniós befogadási kvótája 20 százalék alatti, ide tartozik Törökország, India, Tunézia, Szerbia vagy Albánia. Az Európába eljutni próbáló menekültek többsége azonban olyan országokból származik (mint Szíria, Afganisztán), amelyek esetében a rendes menekültügyi eljárást kell lefolytatni. Ezen előzetes eljárás eredményétől függően a kérelmezőket vagy visszaküldik, vagy beengedik az adott országba, ahol a menedékkérő belépett az EU területére, rendes menekültügyi eljárás lefolytatására.²⁶ Amennyiben egy országot súlyos migrációs nyomás ér, az úgynevezett „szolidaritási mechanizmus” értelmében a többi tagállamhoz fordulhat. A menedékkérőket ezután egy meghatározott elosztási kvóta alapján fogadná be a többi tagállam. Azon tagállamok, amelyek nem kívánnak részt venni, minden egyes be nem fogadott személy után közel 20 000 euró értékű kompenzációt kellene fizetniük. Ezenfelül a Tanács javaslata szerint a tagállamok „alternatív szolidaritási intézkedésekkel” is hozzájárulást tehetnek szolgáltatások vagy szakképzett személyzet biztosítása révén.²⁷

Fontos kitétel a megállapodásban, hogy a biztonságos harmadik ország fogalmát újra kell definiálni, így például nem szükséges, hogy az ország aláírta-e a Genfi Menekültügyi Egyezményt, így a biztonságos harmadik országok köre jelentősen kibővülne. Ezen országokba való kitoloncolás egyetlen feltétele, hogy azokkal a menedékkérőnek „kapcsolattal” kell rendelkeznie.²⁸ Kihívást jelent azonban, hogy minél hamarabb szükség lenne megállapodást kötni a biztonságosnak nyilvánított országokkal, mivel enélkül a reform értelmetlen lenne.²⁹ Nem véletlen, hogy június elején az Európai Bizottság elnöke, von der Leyen az olasz és holland kormányfővel Tunéziába utazott, ahol 1 milliárd eurós segílyt ajánlottak fel.³⁰

A tanácsi előterjesztés nagy részével a német szövetségi kormány egyetértett, azonban egyes humanitárius javaslatáról kénytelen volt lemondani az uniós tagállami többség, különösen Olaszország érdekeinek javára. A német javaslat kikötötte, hogy ne csak a kísérő nélküli kiskorúak, hanem a kisgyermekes családok is mentesüljenek a határátlépési eljárások alól, a német fél viszont a konszenzus érdekében lemondott ezen kitételéről. Faeser ugyanakkor kijelentette, hogy Portugáliával, Írországgal és Luxemburggal közösen kivételeket fog alkalmazni.³¹ Ruud Koopmans, a Berlini Humboldt Egyetem migrációkutatója szerint a menedékkérők között sok olyan fiatal van, aki nem rendelkezik személyi okmánnyal és magát kiskorúnak vallja, ezért a német kivételezés a határellenőrzés hatékonyságát csorbítaná.³²

A német fél továbbá a külső határmenti eljárást azon országokból származó személyekre kívánta volna alkalmazni, amelyek uniós átlagos elismerési rátája 15% alatti. A kormány azt a szempontot is feladta, hogy a harmadik országban való pusztán tranzitartózkodás ne legyen a kitoloncolás előfeltétele. A tanácsi javaslat

²⁶ Az ukrainai menekülteknek az EU külön szabályozása értelmében nem szükséges menedékkérelmet benyújtania.

²⁷ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a menekültügyi és a migráció kezeléséről, valamint a 2003/109/EK tanácsi irányelv és az (EU) XXX/XXX rendeletre [Menekültügyi és Migrációs Alap] irányuló javaslat módosításáról. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10084-2023-INIT/hu/pdf> 12b.

²⁸ So soll das europäische Asylverfahren verschärft werden. <https://www.deutschlandfunk.de/eu-asylrechtsreform-flucht-migration-europa-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

²⁹ "Von Abkommen mit Drittstaaten hängt alles ab". <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/eu-asylpolitik-102.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

³⁰ Asylreform: "Sichere Herkunftsländer" – Was es damit auf sich hat. <https://www1.wdr.de/nachrichten/asylreform-sichere-herkunftslaender--100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

³¹ Reform des Asylsystems: Darum geht es. <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/reform-asylsystem-eu-ueberblick-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

³² "Von Abkommen mit Drittstaaten hängt alles ab". i. m.

értelmében, ha az egyén biztonságos harmadik országon keresztül érkezett az EU határára, a politikai üldöztetés miatti menedékjogát nagy valószínűséggel nem fogja tudni érvényesíteni.³³

Kritikák szerint a kormány engedékenységevel háttérbe fordított a humanitárius szempontoknak, különösen amiért nem állt ki a menekültügyi eljárás során történő fogva tartás ellen. A külső határmenti eljárások embertelen körülményeket okozhatnak a tranzithelyeken (mint ahogy egyes görögországi menekülttáborokban történt), mivel az eljárási normák betartásáért a tagállamok felelősek. Az Amnesty International és más németországi emberi jogi szervezetek szerint aggasztó, hogy az EU csak ilyen magas áron képes konszenzust elérni. A Német Városok és Települések Szövetsége sem elégedett az uniós megállapodással, mivel a megállapodás 2-3 év múlva fogja csak hatását kifejteni. A tanácsi javaslat a Zöldek pártját is megosztotta: több mint 700 párttag elítélő levelet intézett a párt vezetéséhez, azonban Annalena Baerbock külügyminiszter és Robert Habeck alkancellár is lényegében szükséges kompromisszumként értékelte.³⁴

A tagállamok között sincsen egyetértés a reformról: a bevándorlással szemben hagyományosan kritikus visegrádi országok, illetve Bulgária és Málta nem kívánnak részt venni a szolidaritás mechanizmusban, a menekültek elosztása továbbra is vitás kérdés marad, így összességében a tagállamok csak a külső határok megerősítésében tudtak egyetérteni.³⁵

Kényszerű fordulat

Bár a tanácsi javaslattal fontos előrelépés történt az uniós menekültügyi reformban, kérdés, hogy az Európai Parlament miként fogja jóváhagyni. Az azonban biztosan látható, hogy Németország menekültügyi fordulatra kényszerült a fokozódó hazai és európai nyomás miatt. Az európai döntéshozók többségének célja, hogy a reformról még a 2024-es európai parlamenti választások előtt megegyezés szülessen, a német kormánynak pedig érdeke, hogy belföldön minél hamarabb sikert tudjon felmutatni. A német vezetésnek nem csak a magas támogatottságot élvező és a kormány menekültügyi politikáját ellenző CDU/CSU-val, hanem az AfD gyors erősödésével is szembe kell néznie.³⁶ A szövetségi kormány a hazai és európai követeléseknek kiengesztelésére és végső soron az uniós menekültügy reformjának előmozdítása érdekében, kénytelen volt engedni humanitárius szempontjaiból, ezáltal olyan menekültügyi álláspontot képviselt, amelyet a korábban még ellenzékben lévő jelenlegi baloldali kormánypártok elutasítottak.

Fontos hangsúlyozni azonban e fordulat kettőséget: míg uniós szinten Németország a külső határok megerősítését szorgalmazza, addig a szakképzett munkaerő pótlásának reményében támogatja az EU-n kívülről érkező reguláris migrációt. A német parlament által június végén jóváhagyott törvény értelmében szakképzési lehetőséget kell biztosítani azon személyeknek, akiknek folyamatban van a menedékkérelmi elbírálása.³⁷ A kormánykoalíció továbbá hosszas tárgyalások után májusban új állampolgársági törvényjavaslatban egyezett meg, melynek értelmében a Németországba bevándorlók a korábbi nyolc év helyett öt éves tartózkodás után német állampolgárságot kaphatnak, „különleges integrációs teljesítmény” esetében (például jó nyelvtudás, önkéntes munkavállalás) már három év után is. A törvényjavaslat kapcsán felmerült nézeteltéréseket jól mutatja, hogy az FDP csak úgy volt hajlandó támogatni a javaslatot, ha

³³ So soll das europäische Asylverfahren verschärft werden. i. m.

³⁴ Uo.

³⁵ Uo.

³⁶ Június végén a szélsőjobboldali párt első alkalommal nyert járási választást a tübingiai Sonnebergben. Lásd: AfD-Erfolg im Kreis Sonneberg: So haben die Wähler in einzelnen Gemeinden abgestimmt. <https://www.mdr.de/nachrichten/thueringen/sued-thueringen/sonneberg/landratswahl-ergebnisse-gemeinden-stimmen-100.html> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

³⁷ Deutschland wird ein modernes Einwanderungsland. <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/arbeit-und-soziales/fachkraefteinwanderungsgesetz-2182168> (Letöltve: 2023. 06. 25.)

tartalmazza, hogy antiszemita, rasszista vagy idegengyűlölő indíttatásból elkövetett bűncselekményt elkövető személy nem kaphat állampolgárságot.³⁸ Kérdés, hogy a jövőben mennyire sikerül Németországnak egyensúlyt tartania a reguláris migráció elősegítése és az irreguláris migráció visszaszorításába között.

³⁸ Ampel einigt sich auf Vereinfachung der Einbürgerung. <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/einbuengerungsreform-bundesregierung-100.html> (Letöltve: 2023. 07. 05.)